

— Toveri, joka työskentelee hallituksen kirjapainon "luotettujen" osastossa, lähetti sen minulle.

— Mitä on nyt tehtävää...? — än. Kytti Marcus.

— Olen jo tehnyt suurimman osan siitä, mitä tällä hetkellä voidaan tehdä... Menin sähkölennätinvirkkamiehenä toimivan toverin luokse, ja hän sähköitti heti rajajoukkojen päällikölle ja naapurimaan salaliittolaisille. Toveri taas on parhaillaan ilmoittamassa asiasta omille sosialistille ja minä olen suunnitellut lyhyen vastajulistuksen joka pitäisi saada aivan heti painoon. Vaikein kysymys on vain siinä, miten saamme sen levitetä kaikki tarpeeksi pian. Moniin paikkoihin voidaan kyllä sähköittää, mutta kun hallituksen julistus levitetään koko maassa kello 12, niin julistus pitäisi lähettää painettuna.

— Lentokoneissa! — huudahti Marcus hypähtäen seisoon.

— Suuri osa voidaan kyllä lähettää niin. Ja siitä ajoin juuri puhua sinulle. Kaksi muuta lähtee myöskin. Se on kyllä vaarallista, mutta ei auta! — Se ei mitään! — Mihin minun pitää mennä?

— H:in. Toimittu niin, että lähdet kentältä muka kokeilemaan kello 11. Sitten otat koneestasi kaiken vauhdin, ja olet siellä ennen puolta 12. Pudota lähetyksen valtion asehetään kohdalle — ja sitten takaisin...

— Entäs täällä?

— Meillä on ollut jakeluliike tällaista tapausista varten; pojat ja työt levittävät sen täsmälleen puoli 12!

— Mutta jospa heidät vangitaan, ja huomenna tarvitsisi lähettää toinen julistus...? — kysyi Marcus.

— Huomenna tekee sen toinen liikemies — jonka henkilökunta katoaa...

Marcus katsahti häneen ihailen. Mutta kun hän vilkasi taas kädessään olevaan julistukseen, kysyi hän jännittyneenä:

— Mutta rangaistus...? Mitä ne aikovat tehdä heille...?

— Sitä en vielä tiedä, — vastasi Antonius tuskausten. — Lucasin pitäisi tulla tänne ilmoittamaan... Katsos, meidän täytyy saada se tietää, ennenkuin julistus voidaan laata — ja se myöhästyy, ellei hän pian tule... Hän keskeytti, sillä Lucasin auto kuului seisautuvan ulkopuolelle — sitten kuului eteisestä läheneviä hätäisiä askeleita...

"VIIMEINEN KEINO."

Uusi pataljoonapäällikkö ratsasti edellä uljaalla rotuhevosellaan; näyttien kylmältä ja pahaenteisen sulkeutuneelta. Komppaniotensa etunäissä marssivat luutnantit olivat myöskin tavattoman kalpeita ja äänettömiä — niinkuin astelisivat umuttavaksi. Sotilaat eivät myöskään rupatelleet niinkuin ennen, toisinaan vain katsahdivat toisiinsa hämmästyneinä. Kulunut aamu oli kylläkin antanut siihen aihetta enemmän kuin tarpeeksi.

Ensimmäinen hämmästyksensä kohtasi heitä päivän valjettua huomattamaan piirittäjät poistuneeksi. Se kasvoi yhä, sillä kaikki oli samanlaista kuin muinakin aamuina. Alipuseerit kävivät ilmoittamassa, että kasarmiin oli saapunut uusi pataljoonapäällikkö. Ja tämä oli ilmoittanut, että toiminta tulee tapahtumaan samassa järjestyksessä kuin ennenkin; ampumakentälle lähdetään siis entisen tavan mukaan kello yksitoista aamupäivällä.

Se sotilas, joka oli illalla rauhoittanut tovereitaan, marssi toiseen komppanian keskellä ja virkkoi hillityllä äänellä:

— Kummalliselta tämä näyttää. Jääköhän todella sillens? Jos niillä olisi alkumus ryhtyä raukaisuun, niin kyllä se olisi heti pantu alkuun.

— Niin se olla täytyy.

— Olipa onni, että teimme sotilaskomitean lähetin neuvou mukaan!

— Oli se.

— Muuten olisi kaikki käynyt hullusti.

— Se vain on ikävää, kun se alipuseeri kuoli...

— Miksi ne onnettomat siihen hyökkäsivätkin, ihan kuin sudet.

— Hyvä, että edes toinen paranee...

Näin he keskenään kuiskallivat.

Oli mitä ihanan syyspäivä. Aurinko heloitti kirkkaansiniseltä taivaalta, tuntuipa miltei helteiseltä, kun ei vähääkään tuullut. Maantie oli yhä pölynen kuin kesälläkin; se peitti marssivat sisäänsä kuin keltaiseen pölyyn, tarttui heidän hikisille kasvoilleen, tunkeutui kurkkuihin...

Mutta eivät he tällä kerralla pölystä välittäneet. Jokaisen katseensa kuvastui sisäinen ilo ja ihmettely, kun kaikki näytti päättävän näin — heidän jalkansa nousivat tavallista kevyemmiksi...

Ampumakentälle saavuttua saivat sotilaat tavallisuuden mukaan levähtää hetkisen. Uusi päällikkö ilmoitti upseereille lähtevänsä kenttää tarkastamaan ja laski mustan orhinsa tuliseen laukkaan.

Pataljoona seisoi riveissä, kun eversti palasi tarkastusmatkaltaan. Hän seisautti huohottavan hevosensa komppaniotien eteen ja hiukan keskusteltuaan upseerien kanssa huusi kaikuvalla, tunteettomalla äänellä: — Sotilaat! Minä en tule sieltä, mihin missään epäjärjestystä. Suoja patteri tuolla on konetykkien harjoittelun vuoksi rikkoutunut liian paljon. Sentähden käsken, että kaikki sotilaat ottavat varastohuoneesta lapioita, kuokkia ja pärejä tarpeen mukaan ja laittavat uuden, noin kaksi metriä korkean turvekerroksen koko patterin leveydelle. Lähemmät ohjeet, alipuseerilta. Kiväärin mukaan, ettei niitä tarvitse täällä vartioida! Saatte lähteä!

Kun sotilaat olivat pystyttäneet kiväärinsä kentälle kekoihin, alkoivat he työnsä. Osa irroitti turpeita, toiset kantoivat paikalle ja kolmannet alkoivat latioa niitä uudeksi lisäkerrokseksi.

— Ei tämä mitään paikkallemista tarvitsisi! — sanoi eräs sotilas hiekan katkerasti. — Tämän parempaa ampumakenttää ei löydy missään. Tuon uuden herran oikkuja!

Kenttä oli todellakin ihanteellinen. Taustan muodosti korkea, aivan pystysuora kalliosteina, joka oli peitetty turvepattereilla. Kummallekin sivustalle oli vielä laitettu korkeat, kenttää kohti mataloituvat suojavallit, joten kentän pohjukka oli aivan kuin jokin suunnaton suppilo.

— Ei tarvitsisi, ei! Mutta tehdään nyt, koska käsketty on, — vastasi toinen ja lihti toveriensa kanssa kentälle turpeita hakemaan.

Kun hän oli saanut turpeet ladotuksi, huomasi hän, että lankomies, kotikylästä oli aivan lähellä.

— Hei siellä! Tuleppas tännet tu-pakoimaan!

Lankomies noudatti kutsua ja he istahtivat alotetulle turvekerrokselle.

— No, sinä olet siis jo isäkin — huomautti kutsuja iloisesti.

— Niinpä siinä kirjeessä ilmoitettiin, — vastasi puhuteltu, ja hänen nuoret, terveet kasvonsa punastuivat kuin tytön. Hän alkoi nyppiä vaalet-

ta viiksenalkujaan, ja lisäsi hämillisen näköisenä:

— Poika kuuluu olevankin — ja olkein suuri poika...

— No, miten sisar voi. Oliko kirjeessä mitään siitä. Ja entäs sinun sisaresi...?

— Hyvin voi — oikein terve sanottiin olevan! — Kaikki siellä hyvin voivat! — sanoi vilkkaasti.

He istuivat taas ääneti. Nuori isä veti pari savua, mutta sitten paperrossi unohtui käteen; hänen ajatukseensa lensi kaukaiseen kotiin — kuin salamannopea lintu... Hän muisti sen lyhyen, onnellisen ajan, minkä he olivat eläneet yhdessä nuoren vaimonsa kanssa... Nytkin muistui mieleen miten tämä viime loman lopussa hyväksellässä oli purskahtanut katkeraan itkuun.

— Pelkäätkö kuolevasi...? — oli hän pelästyen kysynyt.

— En... en sitä... Mutta minusta tuntuu niinkuin en enää näkisi sinua... Niinkuin sinä kuolisit... Voi, älä mene!

Koko viime yön oli hän ajatellut vaimonsa sanoja ja kärsinyt kauheasti... oliko hän aavistanut...?

Mutta nyt hän oli niin sanomattoman iloinen — kun ei kuitenkaan käynyt niin kauheasti! Kun nyt pääsisi katsomaan heitä molempia... Lleenekö hän lahtunut... rakas...

Toveri näki hänen hiukan hymyilevän itseksensä, ja hänen kasvoissaan kuvastui onni ja hellyys... hänen silmänsä kostuivat. Nuo silmät, jotka olivat samanlaiset kuin sisarensakin — joka odotti häntä...

Hänkin alkoi kuvitella, miten pääsee täältä — sitten he menivät heti naimisiin...

Hän havahtui unelmistaan, kuullessaan lankomiehen puhuvan hiljaa, kuin itseksensä:

— On se mukavaa mennä lomalle kotiin... kun ei ole sitä pientäkään vielä nähnyt! Se pikkulinen onkin sitten jo kahden kuukauden...

Äkkiä hän vaikei ja nousten selkomaan alkoi kuunnella; hän näki jokaisen pysähtyvän työssään, kaikki katseet kohdistuivat kaupunkia kohden...

Sieltä kuului omituinen pauhu, jyrinä, humina; se koveni, se kuului nopeasti lähenevään, se kiihtyi yhä ankarammaksi, muistuttaen lopulta kymmenien junien pauhua — mutta eihän täällä junia...

Silloin he näkivät, miten ampumakentän alkupäähän porhalsi hurjaa vauhtia patkajoukkojen suurimallisin panssariauto; jatkoi samaa vauhtia heitä kohden — ja sitten kääntyi kentän vasemmalle puolelle. Heti sen jälessä syöksyi toinen, kääntyen oikealle, sitten kolmas, neljäs, viides, kuudes — aina vuorotellen oikealle ja vasemmalle...

Hirveä aavistus lennähti sotilaitten mieleen: niin hirveä, että se tuntui hyyttävän veren heidän suonissaan... He eivät lausuneet sanaakaan, eivät liikahtaneet — he vain tuijottivat. Harmaan yhä sakenevan tomun lävitse näkyi epäselvästi, että kentälle syöksyi hurjaa vauhtia joitakin suuria jyriseviä, harmaita — niinkuin satunnaiset jättiläissudet olisivat saavuttaneet uupunee uhrinsa ja verenhimoiset muristen kiihkeitä piirittämään sen kalkilla puolilta...

Monet luulivat vain ensin näkevänsä kamalaa painajaisunta. Mutta siitä ei voinut herätä: yhä vain niitä tuli... Saken tompuili oli kyllä peittänyt kentän toisen puolen, ikäänkuin äärettömällä hunnulla, mutta pauhu yhä kiihtyi.

Lopulta se alkoi vaimentua ja sitten äkkiä taukosi kokonaan.

Sitä mukaa kuin tomu hälveni, paljastui heidän näkyviinsä panssariautojen jono, joka sulki heidät ympäräänsä — niinkuin jonkun pyörästyttävän sadun jättiläiskäärme... Ja heidän takanaan kohoutui pystysuora kalliosteina!

Eikä pieni kanfinpoikanenkaan ole jättiläiskäärmeen syleilyssä avuttomampi, kuin he olivat tuon räntärenkaan puristuksessa. Muutamat juoksivat jonkun askeleen kiväärinkekoja kohden, mutta pysähtyivät masentuneina — mitä merkitsivät pienet harjoituskuulat tuota kauheaa konerengasta vastaan, jossa ei näkynyt ainoatakaan ihmistä!

Varmuus siitä että täytyy täysin avuttomana kuolla noin julman rikoksen kynsiin, vaikutti heihin järjestyttävästi. Jotkut kiristivät hampaitaan raivon vallassa ja heidän katseensa muistutti haavoitettujen petojen katsetta... Toiset vapisivat kuin löyhkäävään teurastusvajaan viedyt eläimet; harhailevista katseista tuijotti mieleton kauhu — ja he ahtautuivat lähemmäksi toisiaan, lähättäen raskaasti kuul kuolemansairaat...

Silloin tuo sotilas, joka illalla oli kehoittanut tovereitaan rauhallisuuteen, tunkeutui joukon eteen; hänen silmistään näkyi purkuvan tulinen, sammumaton viha, kun hän huusi oudolla, käheällä äänellä:

— Pyövelit, pyövelit! Jospa tietäisitte, miten meidän kuolemamme kostetaan! Tämä on myöskin teidän joppunne! Ampukaa pelkoot. Ampukaa!

Tuhansista kurkuista kajahti villi, raivoakas karjahdus; se jatkui, paisui...

Mutta silloin tuntui koko auringonpaisteinen avaruus värähtelevän, räjähtävän; kentän laidalla olevista puista putosi joukoittain kellastuneita lehtiä, ja varisparvi lensi pelästyneesti räkkyyden tiehensä...

Samalla tapahtui jotakin uskomatonta; theä miesjoukko luhistui maahan, aivan kuin suunnattoman pitkää, näkymätön niittokoneen terä olisi siinä nopeasti edennyt — ja heidän hurja huutonsa heikkeni, tukehtui... Niinkuin se olisi lähtenyt vain yhdestä kurkusta, jonka murhaajan koura hitaasti kuristaa...

Takimmaisesti pysyivät pystyssä kauemmin... heristivät nyrkkejään kirollen ja koston huutaen, karjuivat sanattomasti kuin mielipuolet; toiset rukoillivat, joku ulvoi kuin hullu koira — ja muutamat lähtivät juoksemaan eteenpäin toverien rummitten yli, huutaen rukoilevalla äänellä:

— Lakatkaa!
— Me menemme sotaan!
— Armoa, armoa...

Mutta kaikki he lysesäytyivät maahan ähkyen, koristen...

Vasta kun viimeinen oli kaatunut, taukosi parinsadan kuularummikon tullen myrsky yhtäkkiä — ja kummallinen, repelevä kaiku kiiri vielä hetken taivaanrannasta toiseen... Ja tuon kamalan metelin jälkeen tuntui syyspäivän tyyni hiljaisuus miltei pelottavalta...

Sen keskeytti moottorien jyskytys: ja kaksi suurta panssariautota lähti kaatuneita kohden. Niiden lähetessä kuului surmattujen sekasortoisesta läjästä vaikerovia, uhkaavia ja käheitä ääniä:

— Armoa... Kristuksen tähden...
— Kirota murhaajat!
— Minä kuolen...

(Jatk.)